

АКТУАЛЬНЫЯ ЗАДАЧЫ ДАСЛЕДАВАННЯЎ У ЭКАНОМІЦЫ І МЕХАΝІЗАЦЫІ АПК

Актуальныя задачы ў сферы эканамічных даследаванняў — гэта абгрунтаванне накірункаў рыначных пераўтварэнняў аграпрамысловага комплексу і выпрацоўка шырокіх прынцыпаў аграрнай палітыкі. Каб павысіць эфектыўнасць функцыянавання АПК у новых умовах, забяспечыць эканомію неўзнаўляльных рэсурсаў, экалагічную бяспеку вытворчасці і канкурэнтаздольнасць прадукцыі, неабходна, па-першае, мадэрнізаваць структуру яго вытворчай базы на аснове пераходу ад матэрыялаёмістых тэхналогій да рэсурсаэберагальных і экалагічна чыстых. Па-другое, трэба рэфармаваць буйныя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы (калгасы і дзяржгасы), а таксама арганізацыі ў забяспечэнні, перапрацоўчых галінах і ў іншых сумежных сферах АПК у структуры рыначнага тыпу, не парушаючы складзеных сістэм вядзення гаспадаркі і наяўнай матэрыяльна-тэхнічнай базы, шляхам аднаўлення матывацыйнага механізма, які б забяспечыў арыентацыю інтарэсаў асобы на задавальненне сваіх патрэб праз асабістую працу і прадпрымальніцтва.

Для ажыццяўлення мэтанакіраванай тэхнічнай палітыкі ў галіне неабходна стварыць навукова-тэхнічны цэнтр па сістэме машын, а вырашэнне пытанняў пастаноўкі новай тэхнікі на вытворчасць ускласці на міжведамасны савет Мінсельгасхарчу і Мінпраму Рэспублікі Беларусь.

Так, у 1995 г. плануецца значна пашырыць наменклатуру выпускаемых машын (каля 150 найменняў). Аднак пры гэтым каля паловы гэтага пераліку будзе выпускацца ў колькасцях менш за 100 штук у год, пры гэтым шмат на якіх прадпрыемствах будзе выпускацца аднатыповая тэхніка, напрыклад культыватары — на 9 прадпрыемствах, зубавыя бароны — на 6, плугі — на 5 прадпрыемствах. Такія аб'ёмы вытворчасці не дазваляць забяспечыць высокага тэхнічнага ўзроўню машын, а сабекошт іх будзе ў 1,5—2,0 раза вышэйшы, чым пры выпуску больш за 1000 штук у год.

Рэспубліка не можа грунтаваць сваю тэхнічную палітыку ў сельскай гаспадарцы, арыентуючыся толькі на ўласныя патрэбы. З улікам эканамічнай інтэграванасці, тэрытарыяльнай блізкасці і падобнасці прыродных умоў еўрапейскай часткі Расіі, Украіны і Беларусі мэтазгодна стварыць для іх адзіную сістэму машын, вырашыўшы на міждзяржаўным узроўні пытанні ўзаемапаставак і ўзаемаразлікаў.

Побач з абгрунтаваннем аптымальнай для ўмоў рэспублікі занальнай сістэмы машынных тэхналогій, якая дапоўніць міждзяржаўную сістэму, дазволіць знізіць наменклатуру выкарыстоўваемых машын і павысіць эфектыўнасць іх выкарыстання, неабходна распрацоўваць новую наву-

кова-ёмістую сельскагаспадарчую тэхніку, вызначыўшы прыярытэты рэспубліканскага сельгасмашынабудавання. Гэта — стварэнне рэсурсазберагальных камбінаваных блочна-модульных агрэгатаў для глебаапрацоўкі і сяўбы, тэхнічных сродкаў для хімізацыі, аўтаматызаванага абсталявання для жывёлагадоўчых фермаў і г. д.

Прыярытэтнымі з'яўляюцца даследаванні па механізацыі кормавытворчасці, якая вызначае развіццё і эфектыўнасць галіны жывёлагадоўлі. Першачарговымі задачамі аграінжынернай навукі ў гэтым накірунку з'яўляюцца распрацоўкі высокапрадукцыйнай уборачнай тэхнікі, у тым ліку фронтальнай касілка-плюшчылкі ў самаходным выкананні, удасканаленне і арганізацыя вытворчасці машын, якія паскараюць працэс натуральнай сушкі траў (высокапрадукцыйных грабляў-варушылак і варочвальнікаў валкоў), удасканаленне і забеспячэнне гаспадарак кормаўборачнымі камбайнамі для нарыхтоўкі сенажу і сіласу, трактарнымі прычэпамі для перавозкі здробленай травы і прэсаванага сена, стварэнне сродкаў механізацыі для нагрузкі і разгрузкі кармоў у сховішчах, абсталявання для прыгатавання камбікармоў і поўнарацыённых карма сумесяў.

Вядучай пацыяй задавальнення патрэбаў жывёлагадоўлі ў паўнаценных камбікармах з'яўляецца скарачэнне ў іх долі збожжавых кампанентаў, якія для найбольш эфектыўнага выкарыстання жывёлай у саставе камбікорму павінны быць збалансаваны па бялку, мінеральных рэчывах і вітамінах. Гэтую праблему можна вырашыць за кошт павелічэння энергетычнай і бялковай пажыўнай збожжавай часткі рацыёнаў, а таксама шляхам выкарыстання сыравінных рэсурсаў гаспадарак, прыгатавання комплексных бялкова-вітамінна-мінеральных кармавых дабавак на аснове перапрацоўкі адходаў і другаснай сыравіны мяса-малочнай і харчовай прамысловасці, выкарыстання бялку мікрабіялагічнага сінтэзу, азотзмяшчальных і біялагічна актыўных рэчываў, мінеральнай вады са свідравін бурэння, сапрапеляў, фосфагіпсу і іншай сыравіны, якая зараз нерацыянальна выкарыстоўваецца з-за недастатковай вывучанасці, не-тэхналагічнасці і энергаёмістасці перапрацоўкі традыцыйнымі метадамі, нерэнтабельнасці перавозак.

У эканоміцы і арганізацыі вытворчасці, вырашаючы гэтую праблему, неабходна абгрунтаваць магучнасці і схему аптымальнага размяшчэння гаспадарчых і міжгаспадарчых камбікормавых прадпрыемстваў, увязаўшы іх у адзіную арганізацыйна-тэхналагічную сістэму з прадпрыемствамі камбікормовай прамысловасці, а ў вобласці механізацыі знайсці эфектыўныя тэхналогіі і метады выкарыстання мясцовых сыравінных рэсурсаў для вытворчасці комплексных кармавых дабавак і прэміксаў, распрацаваць для іх рэсурсазберагальныя тэхнічныя сродкі, стварыць аўтаматызаванае блочна-модульнае абсталяванне для вытворчасці камбікармоў ва ўмовах розных гаспадарак.

Устойлівы сусветны попыт на льнопрадукцыю патрабуе тэрміновага прыняцця мераў па адрэжэнні лёнавытворчасці. Паколькі лён з'яўляецца найбольш працаёмдай культурай (затраты працы дасягаюць 150 чал-гадз/га), неабходна ў найкарацейшыя тэрміны асвоіць вытворчасць лёнаўборачнай тэхнікі з улікам сусветнага вопыту ў гэтай галіне.

Важным накірункам даследаванняў эканамістаў і аграінжынераў з'яўляецца адпрацоўка метадаў кіравання рэсурсазберажэннем на аснове рацыянальнага нарміравання расхода паліва і энергіі, увязванне яго з тарыфнай сістэмай аплаты за рэсурсы і выдача рэкамендацый вытворчасці па «расшыванні вузкіх месцаў», вызначаных па прынцеце балансавага ўліку паступлення рэсурсаў на прадпрыемствы. Гэта дазволіць спецыялістам гаспадарак прымаць уперэчальныя рашэнні па выключэнні або скарачэнні рэсурсаёмістых аперацый і замене іх іншымі, больш эканомнымі спосабамі працы. Неабходна таксама пашырыць распрацоўкі тэхнічных сродкаў, якія дазваляць выкарыстаць мясцовыя віды паліва на цеплавых працэсах, у прыватнасці вырашыць праблемы зніжэння за-

трат дэфіцытных энергарэсурсаў пры вытворчасці агародніны ў закрытым грунце.

Наступствам шматпрофільнасці гаспадарак рэспублікі з'яўляецца неабходнасць мець у іх вялікую наменклатуру сродкаў механізацыі (300—350 тыпамераў машын у адной гаспадарцы), што істотна ўскладняе іх эксплуатацыю. Больш вузкая спецыялізацыя, напрыклад скарачэнне колькасці вырошчваемых культур з 10—12 да 5—6, дазваляе зменшыць наменклатуру машын на 20—25%, а спажыванне матэрыяльна-энергетычных рэсурсаў — на 5—7%. Аграрная навука павінна абгрунтаваць аптымальную спецыялізацыю гаспадарак у розных прыродна-вытворчых умовах рэспублікі.

У апошнія гады па большасці тэхнічных сродкаў спісанне ў 2—5 разоў перавышае паступленне. Старэнне машынна-трактарнага парка і адсутнасць неабходных запасных частак з асаблівай вострынёй ставяць пытанні тэхнічнага сервісу. Ён павінен быць ускладзены на заводы-вытворцы, каб яны неслі адказнасць за працаздольнасць выпускаемай прадукцыі, забяспечвалі запаснымі часткамі на працягу ўсяго тэрміну эксплуатацыі машыны, выконвалі фірменны рамонт найбольш складаных агрэгатаў і вузлоў (рухавікоў, гідратрансмсіій, паліўнай і гідраўлічнай апаратуры і г. д.), аднаўлялі зношаныя дэталі. Пры гэтым аграінжынерная навука павінна абгрунтаваць рацыянальныя тэрміны эксплуатацыі асноўных сельскагаспадарчых машын і іх вузлоў, а таксама выпрацаваць прапановы па павелічэнні іх даўгавечча.

Ва ўмовах, што склаліся на сучасны момант, неабходна таксама адпрацаваць прыныпы і формы матэрыяльна-тэхнічнага аснашчэння АПК, пры якіх разам з набыццём тэхнікі пашырэнне павінны атрымліваць арэнда, пракат, лізінг. Гэта дазволіць скараціць агульную патрэбу ў сродках механізацыі і нават для эканамічна слабых гаспадарак зробіць даступнай дорагакаштуючую тэхніку.

Асноўная задача навуковага забеспячэння перапрацоўчых галін у сучасных умовах — гэта рэзкае зніжэнне страт сельскагаспадарчай прадукцыі на аснове распрацоўкі новых тэхналогій, якія забяспечваюць комплекснае выкарыстанне сыравіны з паглыбленай яго перапрацоўкай.

Пераадоленню цяжкасцяў у тэхнічным забеспячэнні галін АПК можна садзейнічаць актыўнае падключэнне да вырашэння гэтай праблемы тэхналагічных інстытутаў Акадэміі аграрных навук, якія не павінны абмяжоўвацца рэкамендацыямі па выкананні асобных аперацый, а распрацоўваць як тэхналагічныя рэгламенты на вытворчасць сельскагаспадарчай прадукцыі, так і зыходныя патрабаванні на новыя машыны і абсталяванне для прагрэсіўных тэхналогій.